

emcdda.europa.eu

Fokus på narkotika

Udgivelse fra Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug

ISSN 1681-6315

Brug af khat i Europa: politiske konsekvenser i Europa

Khatblade dyrkes i højlandet på Afrikas Horn, i Sydarabien og langs den østafrikanske kyst. I dele af Etiopien, Kenya, Somalia og Yemen er khatblade blevet tygget i århundreder på grund af deres milde ruseffekt og indgår for mange mennesker som en naturlig del af det sociale liv. Før i tiden blev khat primært brugt af mænd i forbindelse med stærkt ritualiserede »khatfester« i lokalområdet. I løbet af én time oplever brugeren fysiologisk opstemthed og eufori. Dette efterfølges af en mere stille, indadvendt fase, der baner vej for en gradvis nedtur, der kan omfatte rastløshed, irritabilitet og melankoli. Tidligere opstod kulturelt integrerede forbrugsmønstre omkring

produktionsområderne, hvilket inspirerede til kunstneriske udtryksformer inden for arkitektur, kunsthåndværk, poesi og sange. Siden slutningen af det 19. århundrede har konstante forbedringer af transportinfrastrukturen åbnet op for nye khatmarkeder. Senest har masseindvandringen fra Afrikas Horn været forbundet med spredningen af khat til omkringliggende lande, Europa og resten af verden. De nuværende forbrugsmønstre synes at være mindre formelle og kan være mere overdrevne. Dette kan skyldes en udhuling af beskyttende kulturelle faktorer, der tidligere var med til at regulere brugen. Der findes ingen nøjagtige tal for regelmæssig khatbrug

på verdensplan, men det skønnes, at der er op til 20 millioner brugere.

Blandt indvandrersamfund fra landene syd for Sahara er brugen af khat både almindeligt forekommende og et problem, der ofte overses. Vi må sikre, at mennesker, der arbejder med disse grupper, er klar over behovet for at identificere og reagere på eventuelle negative konsekvenser af brugen af stoffet.

**Dr. João Goulão,
formand for EONN's
bestyrelse**

Definition

Khat udgør de unge og spæde blade og skud på khattræet (*Chatua edulis*). Khat har mange navne, f.eks. »qat« (Yemen), »jad« eller »chad« (Etiopien, Somalia), »miraa« (Kenya) eller »marungi« (Uganda, Rwanda). De friske blade og møre stængler tygges og samles i en klump inden for kinden.

Hovedemner kort fortalt

1. Khat indeholder stimulerende stoffer, der minder om amfetamin. I deres rene form er der tale om stoffer, der er omfattet af international kontrol, men det gælder ikke selve bladene.
2. I Europa kontrolleres khat i nogle lande, men ikke i alle. Dette har ført til både lovlige og kriminelle transportnetværk. Selv om der kun findes begrænsede data om international handel, brug og beslaglæggelser, tyder disse dog på, at khatmarkedet i EU er stigende.
3. Khat indtages primært af førstegenerationsindvandrere fra landene syd for Sahara, mens der kun er lidt dokumentation for, at brugen har spredt sig til andre samfundsgrupper.

Der findes kun i begrænset omfang oplysninger om forekomst, forbrugsmønstre og konsekvenserne af brug. Overdreven brug kan føre til afhængighed. Det kan også føre til somatiske og psykiske lidelser hos ellers sunde og raske personer. Især anses personer, der allerede har psykiske lidelser, for at være sårbare.

4. Khat diskuteres livligt i indvandrer kredse. Nogle taler for, at stoffet støtter kulturel samhørighed, mens andre er imod det af religiøse og sociale årsager. Der findes i dag ikke tilstrækkelige undersøgelsesdata om de socioøkonomiske konsekvenser af brugen af khat.
5. Khat er i de seneste tre årtier blevet en vigtig kilde til beskæftigelse, indtægter og afgifter i producentlandene omkring Afrikas Horn.

1. Khats farmakologi

De euforiserende stoffer i khatbladene er katinon (aminopropiophenon), katin (norpseudoephedrin) og norefedrin, men den fulde vifte af bestanddele er i det store og hele uundersøgt. Katinon minder om amfetamin, for så vidt angår kemisk struktur, biokemiske og adfærdsmæssige virkninger, men med kun ca. den halve styrke. Typisk tygges der 100-300 g khatblade i tre til seks timer. Katinonindholdet kan variere fra 30-200 mg pr. 100 g friske blade; op til 90 % af det udtrækkes ved tygning. Det svarer til en lav til mellemstor dosis amfetamin, men den langsomme og besværlige måde at indtage stoffet på begrænser den kumulative dosis og peak plasmaniveauer. Da katinon er stærkt ustabil og går i forrådnelse inden for 72 timer efter at være høstet, foretrækkes khatblade, når de er friske. Katinon og katin og nogle af deres syntetisk fremstillede derivater (f.eks. methcathinon) er stoffer, der kontrolleres i henhold til den internationale konvention om psykotrope stoffer (International Convention of Psychotropic Drugs (1971)), men khatblade er ikke omfattet heraf. Der er gjort adskillige forsøg på at medtage khat i de internationale regler, men en omfattende analyse udført for nylig af Verdenssundhedsorganisationens ekspertudvalg for narkotikaafhængighed konkluderede, at der ikke foreligger tilstrækkelig dokumentation til at gøre dette.

2. Retstilstanden og handel med khat i Europa

De seneste tilgængelige data viser, at der er indført kontrol med khat som et ulovligt stof i 15 EU-medlemsstater samt Norge (se kort). Omvendt har Nederlandene og Det Forenede Kongerige indført en laissez faire-ordning, der tillader, at khat importeres, handles og forbruges som en grøntsag. Senest har Det Forenede Kongeriges Advisory Council on the Misuse of Drugs samt eksperter i Nederlandene anbefalet, at man fastholder retstilstanden, som den er. I de resterende 10 medlemsstater kontrolleres status for khat ikke.

Der findes ingen pålidelige oplysninger om importen af khat til EU eller om strømmen af

khat mellem landene i EU.

De to vigtigste »indgange« er London, med ca. 300 tons khat om året primært fra Kenya og Etiopien, samt Amsterdam. I nogle lande er antallet af beslaglæggelser af khat næsten fordoblet i de seneste fem år. F.eks. blev der i Tyskland og Sverige beslaglagt hhv. 30 og 11 tons khat alene i 2008, mens der i Norge blev beslaglagt 8 tons i 2007. Der beslaglægges stigende mængder khat på vejene, der forbinder Nederlandene og Skandinavien. Khat er ligeledes blevet beslaglagt på fly til Nordamerika, hvilket tyder på, at EU fungerer som transitpunkt til andre destinationer.

3. Brug af khat i Europa

I EU er brugen af khat begrænset til indvandrere fra de lande, der omgiver Afrikas Horn. Planten kan til tider fås gennem den stigende internetbaserede handel med »herbal highs«, dog er omfanget af brugen uden for indvandrer-kredse meget begrænset. Der er gennemført undersøgelser om brugen af khat i Danmark, Det Forenede Kongerige, Italien, Spanien, Sverige, Tyskland og Norge, og brugen i somaliske og yemenitiske miljøer i Det Forenede Kongerige beskrives i nærmere enkeltheder. Europæiske undersøgelser giver ikke noget håndfast grundlag for en antagelse om prævalensen, men de kan give et indblik i brugsmønstrene. Typisk beretter undersøgelser om relativt høje niveauer for regelmæssig brug (34-67 %) med op til 10 % daglige brugere, hvoraf mange opfylder visse af kriterierne for afhængighed. Der er fortsat en betydelig mangel på viden på dette område, og kendskabet til de sociale eller sundhedsmæssige konsekvenser af brug er lille. Der findes dokumentation for, at der finder khatturisme sted, hvor f.eks. somaliere fra Skandinavien og besøgende fra Mellemøsten rejser til London for at bruge khat.

Forskningsdata peger ligeledes på en begyndende generationsopdeling i forbrugsmønstrene. De fleste regelmæssige khatbrugere tilegnede sig denne vane, før de kom til Europa. Brug af khat er mindre udbredt blandt andengenerationsindvandrere. Dette er en vigtig faktor, når man skal undersøge det mulige omfang af den

fremtidige udbredelse, som forventes at blive påvirket af antallet af mandlige førstegenerationsindvandrere i befolkningen fra khatforbrugende lande.

© Mara Truog

Khatblade

I Det Forenede Kongerige og Nederlandene, hvor khat kan handles lovligt, finder forbruget normalt sted i »mafrish«-caféer, der fungerer som forsamlingssteder, hvor der tilbydes forfriskninger, fjernsyn, mad og khat. I mafrishcaféerne er der mulighed for at udveksle information og blive opdateret om de seneste nyheder fra hjemlandet, ligesom der finder andre aktiviteter sted. Forsamlingslokaler eller private lejligheder kan også bruges til at mødes og tygge khat. Khat kan købes hos grønhandlere, købmænd eller endda avis kiosker. I Sverige gælder det omvendt, at handelen med khat finder sted som andre former for narkotikahandel, nemlig i udkanten af offentlige pladser som f.eks. parkeringspladser. Om vinteren lejes private lejligheder ud med det formål at samles og tygge khat, hvorimod offentlige parker benyttes om sommeren. De særlige kulturelle forhold, der kendetegner brugen af khat, har konsekvenser for politiovervågningen, og i nogle lande med streng håndhævelse har dette udmøntet sig i et anstrengt forhold mellem visse indvandrerkredse og politiet.

4. Sundhedsmæssige konsekvenser ved brugen af khat

Adskillige somatiske og psykiske problemer er blevet forbundet med brugen af

khat. Forskningen i khat befinder sig imidlertid endnu i en tidlig fase, og der findes kun få dokumenterede oplysninger om emnet. Moderat brug af khat anses ikke generelt for farligt. Alvorlige bivirkninger, f.eks. khatrelaterede psykotiske tilstande, forbindes normalt med overdreven brug. Potentialet for afhængighed af dette stof kendes kun i meget lille omfang, og selv om den generelle afhængighed synes at være relativt mild sammenlignet med andre psykoaktive stoffer, er der nogle brugere, der udviser tvangsmæssige forbrugsmønstre a la dem, der ses hos stofmisbrugere. Der findes flere og flere beviser på, at khat kan forstærke allerede eksisterende psykiske problemer, og at det kan udløse psykotisk og aggressiv adfærd, navnlig hos personer, der er disponerede herfor. Der er eksempler på, at langtidsbrug af khat kan være forbundet med alvorlige sundhedsproblemer. Det er imidlertid ofte vanskeligt at fastslå den relative virkning af selve stoffet i forhold til andre forbrugsbetingede risikofaktorer som f.eks. tobaksrygning, dårlig kost eller pesticidrester. De negative somatiske konsekvenser af brug af khat

omfatter: problemer med slimhinderne, forhøjet blodtryk, hjerte-kar-komplikationer, sår på tolvfingertarmen, seksuel dysfunktion, leverskader samt nedsat fødselsvægt hos børn født af kvinder, der bruger khat. Der er imidlertid ikke tilstrækkelig dokumentation for at drage konklusioner om nogen årsagssammenhæng. Samtidig er argumentet for eventuel medicinsk brug ikke blevet undersøgt i detaljer. Det, der står klart, er, at det sundhedsfaglige personale, der behandler medlemmer af indvandrersamfund, ofte har for lidt viden om de sundhedsmæssige problemer, som brugen af dette stof kan have for helbredet.

5. Khatdebatten i Europa

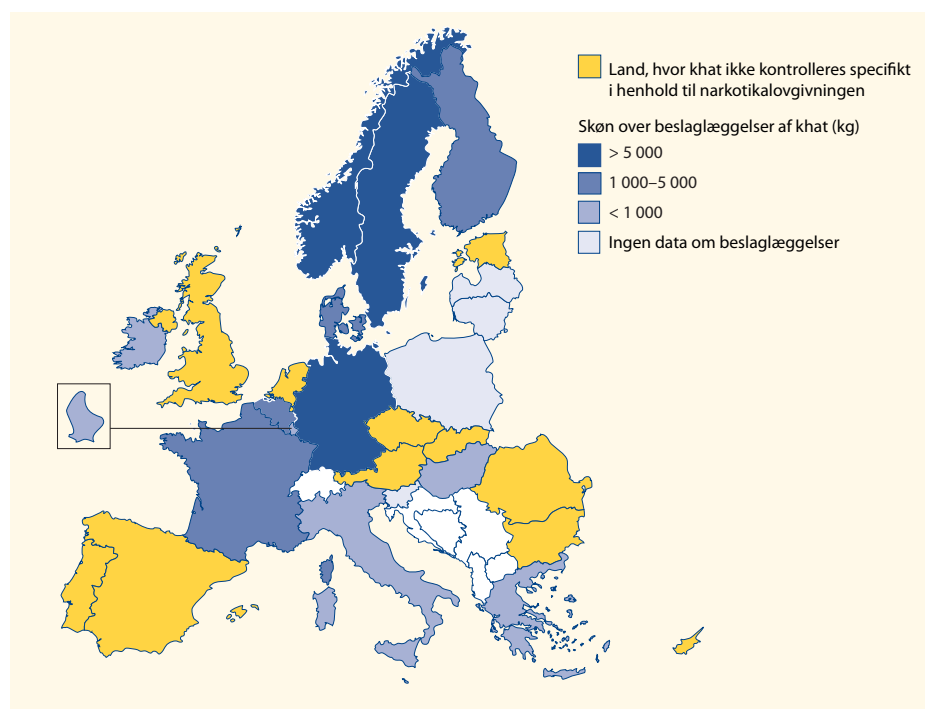
Siden kolonitiden har europæere anset brugen af khat for at være skadelig for helbredet og produktiviteten. Det, der også gav panderynken, efter at stoffet dukkede op i europæiske lande, var, at brugen kunne sprede sig fra indvandrergupper til den brede befolkning. Khat er i indvandrersamfund i Europa blevet et stærkt omdiskuteret emne og anses af mange for at være

en del af deres kulturelle arv, mens andre vender sig imod det af religiøse årsager. Mens islamiske lærde i århundreder har været tolerante over for khat, har den stigende islamiske fundamentalisme nu skabt en atmosfære af intolerance mod denne vane blandt visse religiøse grupperinger. Ligeledes har en række ngo'er stillet sig kritisk over for brugen af khat og har peget på den regelmæssige brug heraf blandt mænd som årsag til en række sociale problemer. Det er vanskeligt at sætte tal på problemet. Fra et videnskabeligt synspunkt og med de data, der findes i dag, er det ikke klart, i hvilket omfang opbrud i familien, høj arbejdsløshed, dårlige præstationer i skolen og isolation er et produkt af brugen af khat i sig selv eller et resultat af en strukturel sårbarhed blandt dårligt stillede og udsatte indvandrersamfund.

6. Økonomisk opsving og udvikling i khatbæltet

Khatproducenter i Etiopien, Kenya og Yemen har oplevet en dramatisk stigning i hjemme- og eksportmarkederne i de seneste år. I 2003/2004 skønnes eksporten af khat at have udgjort omkring 15 % af Etiopiens eksportindtægter – ca. 413 mio. USD mellem 1990 og 2004 – og har dermed kilet sig ind på andenpladsen blandt eksportvarerne. I landene i khatbæltet er produktion, transport, forarbejdning og salg vigtige kilder til beskæftigelse. Dyrkning af khat er ved at vinde indpas i ikke-traditionelle dyrkningsområder i Etiopien, Kenya, Sudan, Sydafrika og Uganda. I modsætning til kaffe, bomuld og kakao har priserne på khat kun vist moderate udsving og har givet landbrugerne et sikkert udkomme. Khat er med sine tørkeresistente egenskaber og lave krav til arbejdsstyrken et attraktivt valg for landbrugsproducenterne. I fremstillingslandene har intensiveret khathøst haft alvorlige miljømæssige konsekvenser og givet anledning til overvejelser omkring fødevarerens sikkerhed. Der er i den seneste tid stillet forslag om programmer for en reduktion af efterspørgslen efter khat, men sådanne programmer er til dato ikke blevet gennemført i stort omfang.

Retsstillingen vedrørende khat i EU's medlemsstater og Norge og antal beslaglæggelser, hvor sådanne oplysninger findes

Bemærk: Ungarn fører ikke kontrol med khat, men tilvejebringer data om beslaglæggelser på grund af kontrollen med katinon.
Kilde: Griffiths et al., 2010, *Journal of Ethnopharmacology* (opdateret med de seneste tilgængelige data).

Fokus på narkotika er en række strategidokumenter, som udgives af Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug (EONN), som ligger i Lissabon. Strategidokumenterne udgives regelmæssigt på Den Europæiske Unions 23 officielle sprog plus norsk og tyrkisk. Originalsprog: engelsk. Gengivelse er tilladt med kildeangivelse.

Ønsker du et gratis abonnement, kan vi kontaktes via e-post på: publications@emcdda.europa.eu

Cais do Sodré, 1249-289 Lissabon, PORTUGAL
Tlf. (+351) 211210200 • Fax (+351) 218131711
info@emcdda.europa.eu • www.emcdda.europa.eu

Konklusioner og strategiske overvejelser

1. Khats uhåndterlighed, dets aktive stoffers manglende stabilitet og indtagelsesmåden gør det uforeneligt med de krav, som »almindelige« stofbrugere i Europa stiller. Risikoen for spredning til det øvrige stofmarked synes derfor at være begrænset.
2. Europæiske khatmarkeder synes at være stigende, men datakilderne er sparsomme og peger i retning af et behov for bedre overvågning. Bedre data ville være fremmende for debatten om, hvordan man skal tackle forhold såsom grænseoverskridende narkotikahandel, samtidig med at man undgår at kriminalisere en allerede sårbar social gruppe. Dette ville også være med til at forbedre vores forståelse af, hvordan der kan sættes ind i forhold til stofbruget i indvandrergrupper.
3. Khat anvendes primært af indvandrergrupper i Europa. Disse samfund skal informeres bedre om stoffets potentielle sundhedsmæssige, sociale og juridiske konsekvenser.
4. Brug af khat kan medføre sundhedsmæssige og sociale problemer. De sundhedsfaglige personer og socialarbejdere i Europa skal være i stand til at identificere khatrelaterede skadevirkninger og have strategier på plads til beskyttelse af sårbare grupper af brugere.
5. Khat har fået stadig større økonomisk betydning i fremstillingslandene, til dels på grund af en stigende eksport til EU. Udvikling af politikker til bekæmpelse og kontrol af narkotika for sådanne lande kræver koordinering og en bevidsthed om de mulige konsekvenser af europæiske kontrolforanstaltninger.
6. Antallet af khatbrugere i Europa ser ud til at vokse, men ikke desto mindre er der kun en ringe forståelse af omfanget og karakteren af problemet. Det vil derfor være nødvendigt med forskningsundersøgelser, der skal se nærmere på khatmarkedet, nye brugsmønstre og på omfanget af eventuelle økonomiske og sundhedsmæssige konsekvenser.

Vigtigste kilder

- Anderson, D., Beckerleg, S., Hailu, D. og Klein, A. (2007): *The Khat Controversy: Stimulating the Debate on Drugs*. Berg, Oxford.
- Feyissa, A.M. og Kelly, J.P. (2008): »A review of the neuropharmacological properties of khat«. *Progress in Neuro-Pharmacology and Biological Psychiatry* 32, s. 1147-1166.
- Griffiths, P., Lopez, D., Sedefov, R., et al (2010): »Khat use and monitoring drug use in Europe: The current situation and issues for the future«. *Journal of Ethnopharmacology*. Volume 132, Issue 3, s. 578-583.
- Klein, A. (2008): »Khat in the Neighbourhood – Local Government Responses to Khat Use in a London Community«. *Substance Use and Misuse*. Volume 43, s. 819-831.
- Pennings, E. J. M., Opperhuizen, A. og van Amsterdam, J. G. C. (2008): »Risk assessment of khat use in the Netherlands. A review based on adverse health effects, prevalence, criminal involvement and public order«. *Regulatory Toxicology and Pharmacology* 52, s. 199-207.
- Warfa, N., Klein, A., Bhui, K., Leavey, G., Craig, T. og Stansfeld, S. (2007): »Khat use and mental illness: a critical review«. *Social Science and Medicine* 65, s. 309-318.

Webinformation

The British Home Office (2005), Advisory Council for the Misuse of Drugs

<http://www.homeoffice.gov.uk/publications/drugs/acmd1/khat-report-2005/>

European Science Foundation (2009), konferencewebsted

<http://www.esf.org/activities/esf-conferences/details/2009/confdetail274.html?conf=274&year=2009>

UNDP, IPC-IG (2007), »Should Khat be banned? The Developmental Impact.«

<http://www.ipc-undp.org/pub/IPCOnePager40.pdf>

The World Bank (2007), »Towards Qat Demand Reduction«

http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2007/06/26/000090341_20070626112355/Rendered/PDF/397380YE.pdf

WHO (2006), Expert Committee on Drug Dependence

http://www.who.int/medicines/areas/quality_safety/4.4KhatCritReview.pdf

Publikationskontoret

OFFICIEL UDGIVER: Den Europæiske Unions Publikationskontor
© Det Europæiske Overvågningscenter for Narkotika og Narkotikamisbrug, 2011
DIREKTØR: Wolfgang Götz
FORFATTERE: Michael Odenwald, Axel Klein, Nasir Warfa
REDAKTØR: Marie-Christine Ashby
GRAFISK DESIGN: Dutton Merryfield Ltd, Det Forenede Kongerige
Printed in Luxembourg